

§ 9

Uppföljning av upphandling och inköp inom socialnämndens verksamheter
SN-2017/24

Beslut

Arbetsutskottet beslutar föreslå socialnämnden

att godkänna rapporten Uppföljning av upphandling och inköp i socialnämndens verksamheter.

Ärende

Tjänsteskrivelse, 2017-01-23 och Uppföljning av upphandling och inköp i socialnämndens verksamheter har varit utsända. Socialchef informerar muntligt.

Handläggare
Liza Larsén Ogden
Strategiskt ledningsstöd

Tjänsteskrivelse
Datum
2017-01-23

Diarienummer
SN-2017/24

Socialnämnden

Uppföljning av upphandling och inköp i socialnämndens verksamheter

SN-2017/24

Förslag till beslut

Socialnämnden beslutar

att godkänna rapporten Uppföljning av upphandling och inköp i socialnämndens verksamheter.

Sammanfattning

Under december 2016 har en uppföljning utförts av Socialnämndens utförande kring upphandling. Uppföljningen har genomförts genom en enkätundersökning samt genom en stickprovsundersökning i kommunens avtalsdatabas. Vid uppföljningen har ett fåtal utvecklingsområden identifierats.

Utvecklingsområdena handlar om; ökat stöd och utbildning kring inköp och upphandling, möjlighet till att ta hjälp av en upphandlingskonsult för att säkra processen och identifiering av eventuella brister och behov som inte täcks av avtal.

Bakgrund

För att Knivsta kommun ska hushålla med skattemedel och ta till vara konkurrensen på marknaden måste bestämmelserna för upphandling följas. Dessutom måste valet av leverantör av varan eller tjänsten också ske på affärsmässig grund och baseras på den leverantör som erbjuder bästa varan eller tjänsten till bästa villkor. Alla leverantörer ska även få möjlighet att tävla på samma villkor i varje upphandling.

Inför framtagandet av socialnämndens internkontrollplan för kvalitet 2016 genomfördes en riskanalys med nämndens arbetsutskott, nämnden bedömde att risken var hög för att inköp inte utförs i enlighet med aktuell lagstiftning och Knivsta kommuns riktlinjer. Med anledning av det har denna uppföljning av inköp genomförts.

Ekonomisk konsekvensanalys

Föreslaget beslut bedöms inte leda till några ekonomiska konsekvenser utöver befintlig budgetram.

Barnkonsekvensanalys

Barnkonsekvensanalys är gjord enligt checklista.

Mats Ståhl Elgström
Socialchef

Beslutet ska expedieras till:
Akten
Handläggare

Barnchecklista inför beslut

1. Påverkar beslutet barn?

Ja Nej

Enligt FN är alla under 18 år
att betrakta som barn

Förklara oavsett svar.

Beslutet bedöms kunna påverka barn då verksamheten kommer i kontakt med barn under 18 år eftersom en kvalitetsredovisning påverkar brukarnas kvalitet.

*Om, **ja fortsätt** med frågorna.*

2. Hur har barns bästa beaktats?

3. Beskriv eventuella intressekonflikter.

4. Har barn fått uttrycka sina åsikter?

Ja Nej

Förklara oavsett svar.

Upphandling

Uppföljning av upphandling och inköp i socialnämndens verksamheter

SN-2017/24

Inledning

I Sverige görs inköp inom den offentliga sektorn för cirka 600 miljarder kronor årligen. Inköp i offentlig sektor regleras genom upphandlingslagstiftningen. Reglerna för offentlig upphandling bygger på EU-direktiv och är av den anledningen förhållandevis likadana inom hela EU. Grundprinciperna bygger på objektivitet och öppenhet. I Sverige är det främst lagen om offentlig upphandling (LOU) som styr offentlig upphandling, men det finns en rad olika lagar som styr inom området.

För att hushålla med skattemedel och ta till vara konkurrensen på marknaden måste bestämmelserna för upphandling följas. Dessutom måste valet av leverantör av varan eller tjänsten också ske på affärsmässig grund och baseras på den leverantör som erbjuder bästa varan eller tjänsten till bästa villkor. Alla leverantörer ska få möjlighet att tävla på samma villkor i varje upphandling.¹

Syftet med offentlig upphandling är att:

- främja kostnadseffektivt användande av skattemedel
- främja fri rörlighet inom EU
- undanröja ågeranden som begränsar konkurrens
- underlätta för företag att göra affärer med offentlig sektor
- se till att det företag som säljer de efterfrågade varorna eller tjänsterna till de mest förmånliga villkoren vinner.²

Knivsta kommun gör inköp av varor och tjänster för miljontals kronor årligen. Till stöd i detta arbete finns i dagsläget en upphandlingsstrategi på heltid som arbetar med övergripande frågor kring upphandling. Grundprincipen är att verksamheterna själva sköter sina upphandlingar och att upphandlingsstrategi finns som ett stöd vid större upphandlingar. Upphandlingsstrategin är bland annat ansvarig för styrdokument som gäller upphandling såsom inköps- och upphandlingspolicy och riktlinjer för direktupphandling.

Inför framtagandet av Socialnämndens internkontrollplan för kvalitet 2016 genomfördes en riskanalys med nämndens arbetsutskott. Vid riskanalysen bedömde nämnden att risken var hög för att inköp inte utförs i enlighet med aktuell lagstiftning och Knivsta kommuns

¹ Källa: www.konkurrensverket.se/upphandling

² Källa: www.konkurrensverket.se/upphandling

riktlinjer. Med anledning av det har denna uppföljning av vård och omsorgskontorets inköp genomförts.

Syfte

Syftet är att ta reda på om inköp inom vård och omsorgskontorets verksamheter utförs i enlighet med aktuell lagstiftning och Knivsta kommuns riktlinjer.

Metod

För att undersöka nuläget användes två metoder som bestod av en enkätundersökning för att ta reda på uppfattningen om upphandling och inköp från chefer och annan administrativ personal som hanterar upphandling, samt kontroll av stickprov från avtalsdatabasen Kommers.

Enkätundersökning

En enkätundersökning med 16 frågor skickades i okt 2016 ut till berörda som kommer i kontakt med upphandling i Knivsta kommun (Se bilaga 1). Enkäten gick ut under 10 dagar.

Stickprov

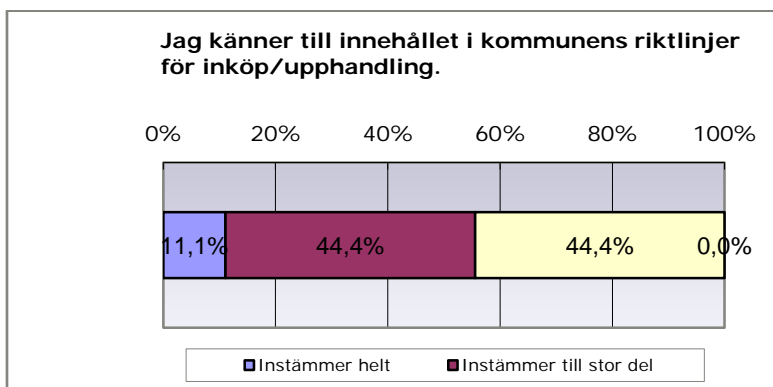
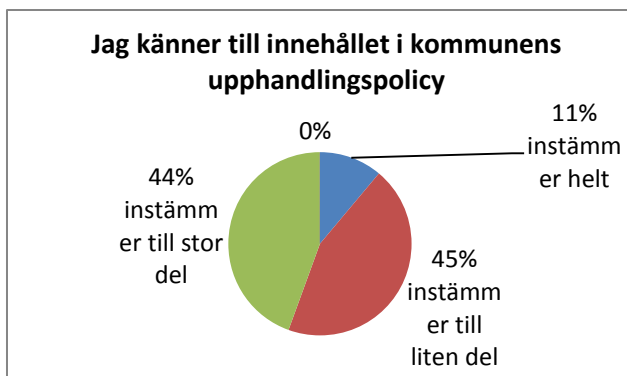
Två avtalsområden valdes ut för att genomföra stickprov på, områdena är kontorsmaterial och tolk.

Resultat och analys

Enkätundersökning

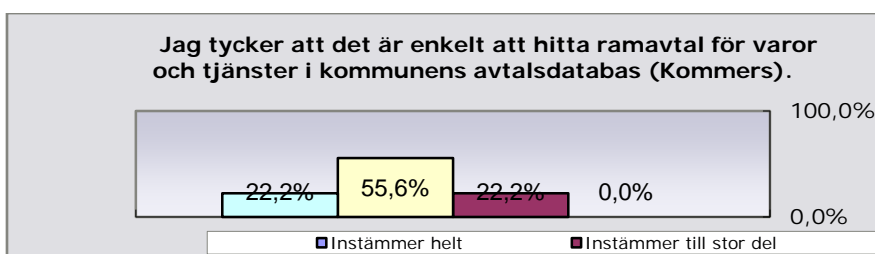
Resultatet från enkätundersökningen blev väldigt låg. Svarsfrekvensen hamnade på enbart 39 % vilket innebär 26 av 66 personer besvarade enkäten. Svarsfrekvensen är därmed för låg för att göra en analys utifrån enkäten som helhet. Inom socialnämnden skickades undersökningen ut till 16 personer. Av dessa var det 11 personer som svarade vilket innebär att inom SN låg svarsfrekvensen på 69 %.

Av dessa elva var det två personer som besvarade att de inte utför inköp. Utifrån resterande 9 inkomna svar som alla var från chefer, framkommer det att 4 personer känner till kommunens upphandlingspolicy och kommunens riktlinjer till stor del, 4 personer till liten del och 1 person till fullo. Se tabeller nedan:

Detta innebär att alla som svarade på frågorna är medvetna om att det både finns en policy och riktlinjer för upphandling i kommunen.

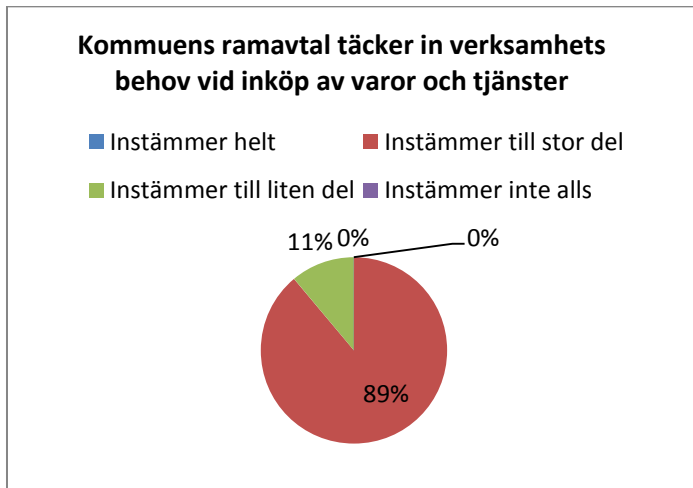
På påståendet om vetenskapen av vad ett ramavtal innebär besvarade 56 % att de instämmer helt, och resterande 44 % att de instämmer till stor del. Detta betyder att alla de chefer som besvarade enkäten vet vad ett ramavtal innebär. Av dessa anser 78 % att de är insatta till stor del i hur ramavtalen ska användas medan 22 % svarade att de inte alls eller till liten del är insatta i hur ramavtalen ska användas. Detta betyder att av de som besvarade enkäten så känner majoriteten att de är insatta i hur ramavtalen ska användas men det verkar ändå finnas en del oklarheter. På påståendet om det var enkelt att hitta ramavtal för varor och tjänster i kommunens avtalsdatabas framkom det att 55 % svarar ”till liten del” och 22 % svarar ”instämmer inte alls”. Se tabell nedan:

Detta visar på att av de som besvarade enkäten känner enbart 23 % att det till stor del eller fullt ut tycker att det är enkelt att hitta ramavtal för varor och tjänster i Kommers.

Från enkätundersökningen framkommer det även att i 67 % inte alltid handlar utifrån gällande avtal även fast alla som deltog i undersökningen svarar att de är medvetna om att det kan

uppstå konsekvenser för Knivsta kommun om det inte handlas enligt gällande avtal. Det framkommer även att 7 av 9 de personer som besvarat enkäten (89%) anser att de befintliga avtal som finns täcker deras behov till stor del, och en person har besvarat att de täcker till liten del.

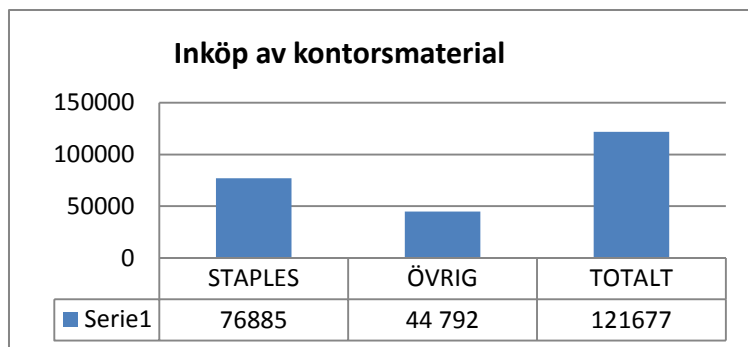
Avslutningsvis framkommer det i undersökningen att över hälften (56 %) anser att de är i behov av utbildning i hur inköp/upphandling ska genomföras.

Sammanfattningsvis antyder resultatet från enkäten att socialnämndens verksamheteters chefer till viss del känner sig osäkra kring processen kring både inköp och upphandling. Det finns frågor som behöver redas ut och förtydligas samt anledningen till varför vi behöver hålla oss till befintliga avtal, och konsekvenserna om vi inte gör det behöver påtalas ytterligare.

Kontorsmaterial

Vid kontroll av området kontorsmaterial framkom det att SN handlat kontorsmaterial av åtta olika företag under året fram till nionde december även fast enbart ett företag finns upphandlat gällande kontorsmaterial i Knivsta kommun. Det företag som finns upphandlat är Staples, och summan av kostnaden för inköp från Staples var 76 885 kronor den nionde december 2016. Kostaden för inköp av kontorsmaterial på de övriga sju företagen utanför avtal låg på 44 792 kronor.

Se tabell nedan:

Detta innebär att under 2016 fram till nionde december handlades 37 % av kontorsmaterial inom social nämnden utanför avtal. Anledningen till varför SN handlat utanför avtal i så pass hög utsträckning när det kommer till kontorsmaterial är oklart och det kan finnas giltiga förklaringar till vissa av inköpen, dock tyder stickprovet på att de som utför inköp och upphandlingar inte har tillräcklig kunskap och utbildning i genomförandet. Detta leder till behovet att studera anledningarna till varför det handlats utanför avtal för att ta reda på om och i så fall i vilken utsträckning de upphandlade företag som Knivsta kommun erhåller idag inte täcker de behov socialnämndens verksamheter har när det kommer till inköp av kontorsmaterial.

Tolk

Vad gäller tolktjänster framkommer det att SN i stor utsträckning använt sig av gällande avtal.

Det är vid ett tillfälle som man har använt sig av ett icke upphandlat företag. Summan hamnade då på 5 400 kronor och företaget var Uppsala tolkarna AB. Kostnad för tolktjänster som handlats inom avtal låg på 262 449 kronor.

Detta innebär att enbart 2 % av tolktjänster handlades utanför avtal, vilket visar att SN har god koll på vilka avtal som finns och gäller för tolktjänster, och använder sig av dem. Anledningen till varför man vid ett tillfälle handlade utanför avtal är okänd.

Sammanfattningsvis visar denna uppföljning att socialnämnden anade rätt när de i internkontrollplanen påtalade risken om att deras verksamheter inte alltid genomför upphandling och inköp i enlighet med aktuell lagstiftning och enligt Knivsta kommuns riktlinjer. Detta framkommer både i enkätundersökningen samt från stickprovsundersökningen gällande kontorsmaterial. Detta leder till bedömningen att socialnämndens chefer i nuläget inte har fullständig koll gällande processen för inköp och upphandling inom alla områden och är i behov av stöd och utbildning för att kunna säkra upp processen så att all upphandling och inköp framöver utförs i enlighet med aktuell lagstiftning och enligt Knivsta kommuns riktlinjer. Dock i och med rådande läge och brist på resurser för att kunna få tillräckligt med stöd kring inköp och upphandling kan även behovet av att ta in en upphandlingskonsult vid större upphandlingar vara något som i större utsträckning borde

utföras för att säkra upp upphandlingsprocessen. Naturligtvis blir detta en kostnadsfråga men man ska inte heller glömma bort att befintlig personal som sitter och är osäkra och som gör fel både tar tid, kraft och pengar från ordinarie verksamhet, samt skapar otillåtna upphandlingar vilket kan resultera i att Knivsta kommun kan bli skadeståndsskyldiga.

Utvecklingsområden

Med utgångspunkt i vad den här uppföljningen har visat, har ett antal utvecklingsområden identifierats. Utvecklingsområdena är områden som kan påverka verksamheterna positivt och på sikt öka effektiviteten och arbetsmiljön. Utvecklingsområdena är följande:

- **Behov av stöd och utbildning kring upphandling och inköp till alla som arbetar med det.**

Det är väsentligt att de som arbetar med att göra inköp och upphandlingar innehar tillräckligt med kompetens för att kunna utföra inköp och upphandlingar i enlighet med aktuell lagstiftning och enligt Knivsta kommuns riktlinjer.

- **Ta hjälp av upphandlingskonsulent vid behov**

Vid behov av utförande av större upphandlingar kan det vara lämpligt att ta hjälp av en upphandlingskonsult för att säkra att upphandlingsprocessen går rätt till och utförs i i enlighet med aktuell lagstiftning och enligt Knivsta kommuns riktlinjer.

- **Identifiering av eventuella brister och behov som idag inte täcks av avtal**

Det är viktigt att identifiera varför socialnämndens verksamheter inte alltid handlar inom befintliga avtal för att sedan kunna åtgärda det och framöver att utföra upphandlingar och inköp i enlighet med aktuell lagstiftning och enligt Knivsta kommuns riktlinjer.

Ifall en anledning är att Knivsta kommuns avtal inte täcker de behov som socialnämndens verksamheter har, är det viktigt att detta kommer fram så att det kan åtgärdas.

Bilaga 1

Enkät uppföljning upphandling i Knivsta kommun

Följande enkät är en del av uppföljningen av upphandling utifrån internkontrollen 2016. Syftet med enkäten är att ta reda i vilken utsträckning medarbetare och chefer känner till och använder sig av upphandlade avtal vid inköp, och om policys och riktlinjer om upphandling.

Jag arbetar som:

- Chef/rektor
- Handläggare/administratör/strateg med flera.

Vilken nämnd tillhör ditt verksamhetsområde?

- Utbildningsnämnden
- Socialnämnden
- Kommunstyrelsen
- Samhällsutvecklingsnämnden

Jag utför inköp på min arbetsplats (med inköp menas alla former av inköp till exempel böcker, material, möbler, IT-system, konsulttjänster etc.)

- Ja
- Nej

Jag känner till innehållet i kommunens upphandlingspolicy.

- Instämmer helt
- Instämmer till stor del
- Instämmer till liten del
- Instämmer inte alls

Jag känner till innehållet i kommunens riktlinjer för inköp/upphandling.

- Instämmer helt
- Instämmer till stor del
- Instämmer till liten del
- Instämmer inte alls

Jag vet vad ett ramavtal innebär.

- Instämmer helt
- Instämmer till stor del
- Instämmer till liten del
- Instämmer inte alls

Jag känner till de ramavtal som berör min verksamhet.

- Instämmer helt
- Instämmer till stor del
- Instämmer till liten del
- Instämmer inte alls

Kommunens ramavtal täcker min verksamhets behov vid inköp av varor och tjänster.

- Instämmer helt
- Instämmer till stor del
- Instämmer till liten del
- Instämmer inte alls

Om ditt behov av varor och tjänster inte finns inom befintliga ramavtal, vet du vad du ska göra?

- Ja
- Nej

Kommentera ditt svar;

Jag är tillräckligt insatt i hur kommunens olika ramavtal ska användas.

- Instämmer helt
- Instämmer till stor del
- Instämmer till liten del
- Instämmer inte alls

Jag tycker att det är enkelt att hitta ramavtal för varor och tjänster i kommunens avtalsdatabas (Kommers).

- Instämmer helt
- Instämmer till stor del

- Instämmer till liten del
- Instämmer inte alls

Jag handlar alltid på ramavtal.

- Ja
- Nej

Om ja varför då?

Jag känner till vilka konsekvenser som kan uppstå för Knivsta kommun ifall vi inte använder oss av gällande ramavtal.

- Instämmer helt
- Instämmer till stor del
- Instämmer till liten del
- Instämmer inte alls

Jag tycker att det är enkelt att hitta avtalade priser på respektive ramavtal i kommunens avtalsdatabas (Kommers).

- Instämmer helt
- Instämmer till stor del
- Instämmer till liten del
- Instämmer inte alls

Jag har behov av utbildning i hur inköp/upphandling ska genomföras.

- Ja
- Nej

Övriga kommentarer